

Aardgasvrije wijken in Zuid-Holland: een onderzoek

Inleiding.

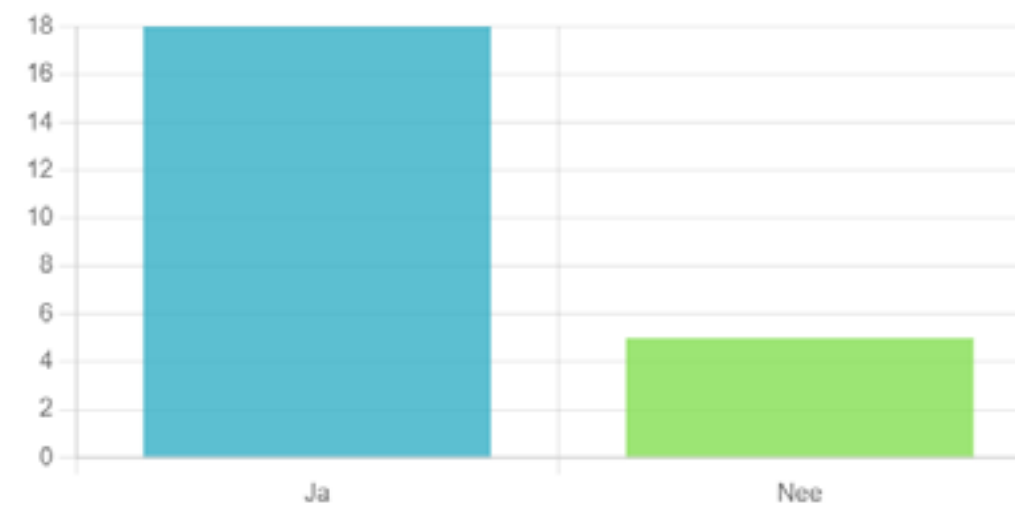
Sinds 2019 werken de Natuur en Milieufederaties in iedere provincie aan het programma 'Aardgasvrije wijken' van de Participatiecoalitie. In dit kader heeft de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland de gemeenten binnen onze eigen provincie in 2020/2021 en in 2022 gevraagd om een enquête in te vullen over waar hun gemeente staat met betrekking tot het aardgasvrij maken van de wijken. De reden dat we dit gedaan hebben is dat het om een zeer urgente opgave gaat waarvan de voortgang zorgen baart. Gemeenten staan aan de lat hiervan en ten opzichte van andere provincies loopt Zuid-Holland achter met het aardgasvrij, of in ieder geval 'aardgasvrij-ready' maken van de woningen. Het proces is niet eenvoudig omdat het gaat om een proces dat in verbinding met bewoners moet worden doorlopen: het gaat immers om hun woningen. Daardoor is het noodzakelijk om de opgave aan te pakken in samenwerking met bewonersinitiatieven-/ en coöperaties en energiecoöperaties. Het kost tijd om dit op een goede manier op te zetten en mede daardoor is haast geboden. De Natuur en Milieufederaties willen graag vanuit hun kracht een rol spelen in de bespoediging van het programma Aardgasvrije Wijken. Een analyse van de huidige stand van zaken is daarvoor van belang.

De eerste versie van onze enquête werd ingevuld door 37 gemeenten, en de tweede door 23 gemeenten. Ondanks dat wij uiteraard graag respons van alle gemeenten hadden gehad, denken we een realistisch beeld te hebben met deze getallen.

De resultaten.

Heeft uw gemeente al plannen gemaakt voor het aardgasvrij maken van wijk?

78% van de gemeenten heeft plannen gemaakt voor het aardgasvrij maken van wijken; 22% dus automatisch nog niet. Die verhouding lag in 2020/2021 op 46% wel en 54% niet, dus er is vooruitgang te zien. Ondanks dat moet dit percentage uiteraard omhoog. Hoe eerder er concrete plannen zijn, hoe eerder het proces loopt.

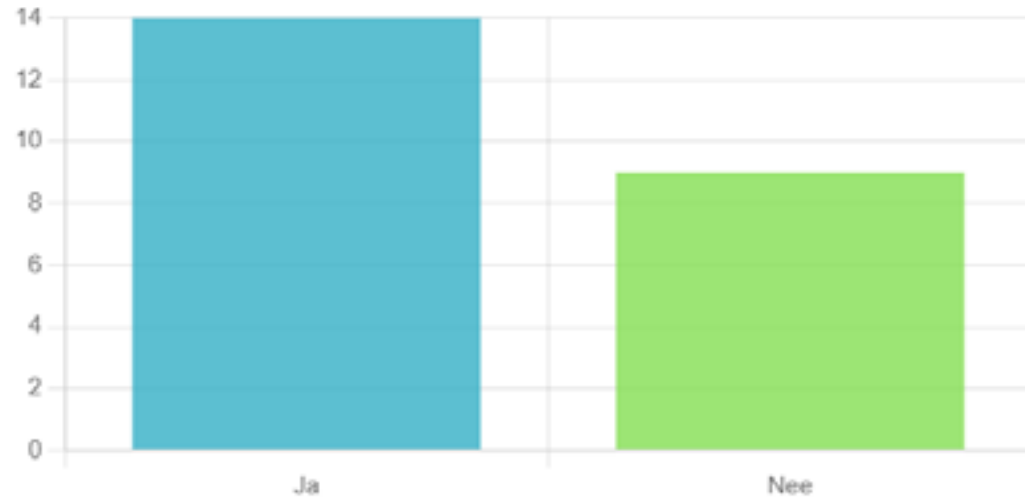
Is uw gemeente op dit moment al bezig met de uitvoering van de plannen rondom het aardgasvrij maken van wijken?

Een exacte 50/50 verdeling laat zien dat de helft van de gemeenten bezig is met de uitvoering van de plannen rondom het aardgasvrij maken van wijken. Ook dat percentage is gegroeid, aangezien in de vorige enquête de meerderheid hier nog niet mee bezig was. Dat is een goed teken.

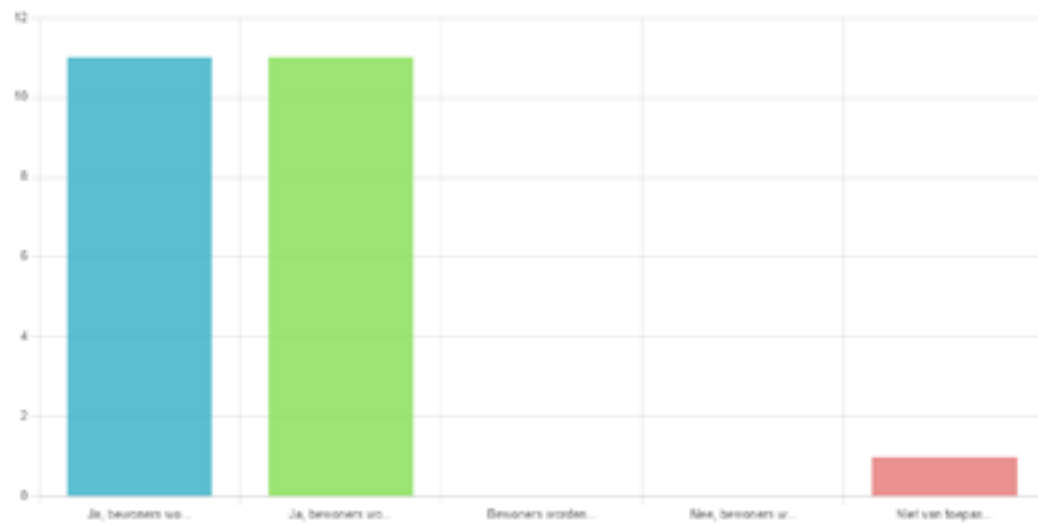
Heeft uw gemeente de ambitie om één of meerdere wijken in de komende 5 jaar aardgasvrij te maken?

En hoe zit het met het concrete plan om gehele wijken van het aardgas te halen de komende jaren? Een 61%-39% verdeling laat zien dat er in de meeste gemeenten over vijf jaar minimaal één wijk volledig van het aardgas gaat zijn. Deze verhouding was in de twee jaren daarvoor nog 35%-65%, dus dit is bijna gekanteld. Een positief teken voor het toekomstige verloop!

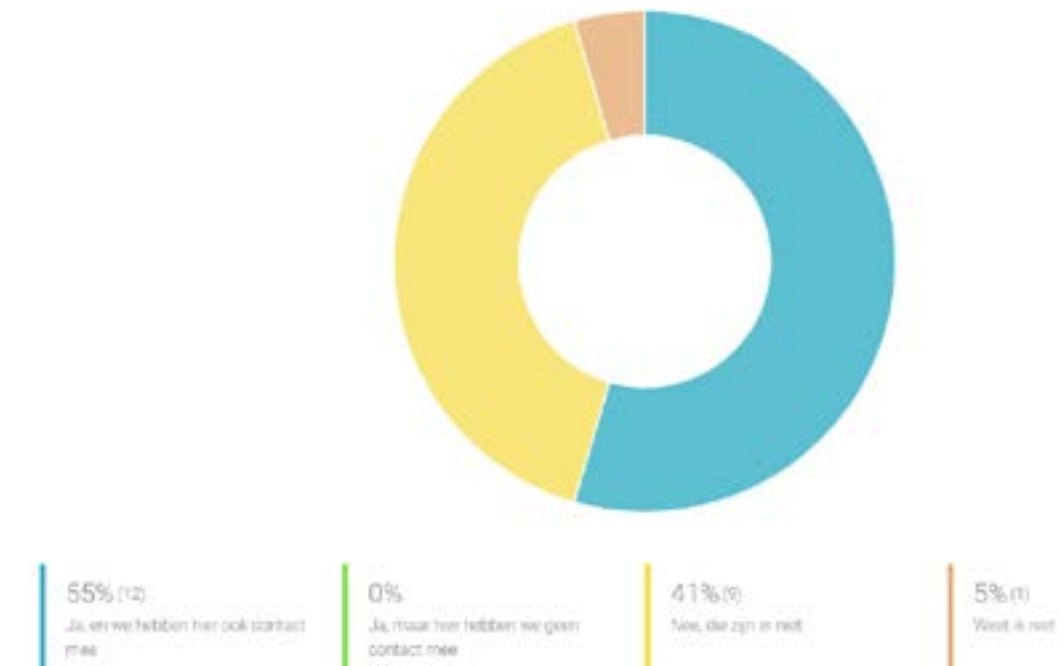
Worden bewoners actief betrokken bij de ontwikkeling, uitwerking en uitvoering van plannen voor het aardgasvrij maken de wijk?

En hoe gaat die concrete uitvoering? Feitelijk alle gemeenten geven aan dat bewoners in alle stappen, of anderszins waar mogelijk worden betrokken in het proces. De antwoorden verschillen niet veel van de antwoorden van de jaren daarvoor. De manier waarop bewoners betrokken worden is natuurlijk een andere, meer verdiepende vraag die interessant zou zijn. Is het middels een (digitale) nieuwsbrief, of worden bewoners om de tafel uitgenodigd om het gesprek aan te gaan? Hierin zit een wereld van verschil, dus dit antwoord geeft enkel een basis die in ieder geval aangeeft dat er enige vorm van communicatie is naar bewoners toe rondom dit thema.

Zijn er voor zover u weet bewonersinitiatieven omtrent het aardgasvrij maken van wijken?

In dit kader, zijn er bewonersinitiatieven waarmee kan worden samengewerkt? 55% geeft aan dat die er zijn en dat daar ook mee wordt samengewerkt. 41% geeft aan dat die er niet zijn en een klein deel weet het eigenlijk niet. De vraag is natuurlijk of het klopt dat er in 41% van de gemeenten geen bewonersinitiatieven zijn. De kans is aanzienlijk dat deze er wel zijn, maar dat er nog geen contact is gevonden met de gemeenten. Niet alle bewonersinitiatieven weten immers de weg te vinden naar de gemeente. Hier is volgens ons dan ook nog winst te behalen. Als de verbinding tussen bewonersinitiatieven en gemeenten makkelijker te leggen is, kan dat de transitie naar aardgasvrij zeker bespoedigen. Bijna alle gemeenten geven dan ook aan dat ze graag zouden samenwerken met nieuwe bewonersinitiatieven.

Heeft u bij het de ontwikkeling van de plannen geanticipeerd op de onderhouds- en vervangingswerkzaamheden die moeten plaatsvinden aan het gasleidingnetwerk?

Om financiële redenen, maar ook om de buurt zo min mogelijk tot last te zijn is het van belang om de plannen voor aardgasvrij af te stemmen met de onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan het gasleidingnetwerk. Als dit niet gebeurt kan het in het uiterste geval voorkomen dat gasleidingen worden vervangen, om ze het jaar daarna eruit te halen omdat de wijk van het aardgas af gaat. De meeste gemeenten hebben de plannen geheel (32%) of gedeeltelijk (36%) afgestemd. Toch geeft 9% aan geen rekening te hebben gehouden met de werkzaamheden in de plannen. Nog eens 9% geeft aan de onderhouds- en vervangingswerkzaamheden niet goed in beeld te hebben. Dit is zorgwekkend en het is essentieel dat betreffende gemeenten hier dieper induiken om onnodige uitgaven en overlast te voorkomen. In de eerdere enquête was er een hoger percentage dat aangaf dat deze vraag nog niet van toepassing was, waarschijnlijk omdat de plannen nog niet ontwikkeld waren. Inmiddels is dat percentage aanzienlijk lager.

Waarbij zou uw gemeente graag ondersteuning krijgen om te komen tot het aardgasvrij maken van wijken?

Als laatste vroegen we waar de gemeente graag ondersteuning bij zou krijgen om te komen tot het aardgasvrij maken van wijken. Het uitwerken van de plannen bleek op het moment het meest ingewikkeld te zijn bij gemeenten. Daarnaast werden samenwerking met energiecoöperaties en bewonersparticipatie evenveel genoemd, en werden daarnaast diverse vraagstukken opgegeven in de categorie 'Anders'. Hier werd onder andere uitvoeringscapaciteit genoemd, subsidies om de onrendabele top te dekken, kaders vanuit het Rijk over wet- en regelgeving, het uitrekenen van business cases en governance vraagstukken en duidelijkheid in marktwerking en financiering. Waar in de vorige enquête nog veel vraag was naar hulp bij het ontwikkelen van de plannen, is dat nu sterk gedaald.

Gemeenten zijn al met al goed op weg en er is een sterke vooruitgang te zien tussen de enquête van 2020/2021 en die van 2022. Toch is er voor gemeenten nog veel onduidelijk en zijn ze hier en daar zoekende naar hun eigen rol en de uitvoering van het aardgasvrij maken van wijken. Zeker sommige kleinere gemeenten worstelen nog wel met uitvoeringscapaciteit en daardoor ook met het uitwerken van de plannen. Over twee jaar doen we de peiling nogmaals en zijn we benieuwd naar de voortgang van het aardgasvrij maken van de wijken.

